МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
(повна назва підрозділу)

КАФЕДРА ІСТОРІЇ
(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор із науково-педагогічної роботи
_____ Сергій Слободян

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

Етнонаціональна політика в Україні
Ethno-national politics in Ukraine

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

тип дисципліни вибіркова

мова викладання українська

Миколаїв – 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Етнонаціональна політика в Україні» скерована на підготовку фахівців усіх галузей знань усіх спеціальностей

«3» жовтня 2025 р. 17 с.

Розробник: *Хрящевська Людмила Михайлівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії.*

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни *«Етнонаціональна політика в Україні» розглянуто на засіданні кафедри історії*
Протокол № 4 від «07» жовтня 2025 р.

Завідувач кафедри *Надія Рижева*

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни *«Етнонаціональна політика в Україні» розглянуто Науково-методичною комісією Навчально-наукового педагогічного інституту імені В.О. Сухомлинського*
Протокол № 1 від «14» жовтня 2025 р.

Голова *Людмила Хрящевська*

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни *«Етнонаціональна політика в Україні» погоджено з навчальним відділом*

Начальник відділу *Андрій Лабарткава*

Робочу програму навчальної дисципліни *«Етнонаціональна політика в Україні» затверджено Навчально-методичною радою НУК*
Протокол № 8 від «29» жовтня 2025 р.

Голова НМР НУК *Сергій Слободян*

© НУК, 2025
© Хрящевська Л.М., 2025

ВСТУП

Анотація

Одержання Україною незалежності поставило перед вітчизняною наукою завдання глибокого обґрунтування етнонаціональної політики у всіх сферах суспільного життя. Перехід до результативних реформ соціального розвитку є неможливим без розробки такої політики, яка має враховувати всі реалії етнічних процесів, що розгортаються на теренах нашої держави. Етнічні меншини є одним з елементів системи етнонаціональних відносин. Широкий етнічний ренесанс спільнот держави не може не впливати на розвиток України, що зумовило зміщення уваги історичної науки саме на етнонаціональні процеси. У зв'язку з цим етнополітичний розвиток українського суспільства потребує адекватного забезпечення політико-правовими механізмами. Першочерговими потребами є наукове осмислення вітчизняної етнонаціональної самоорганізації, увага до національного питання та національних прав людини, політико-правове закріплення демократичного розвитку української етнічної нації, забезпечення прав етнічних меншин, національно-культурного розвитку, толерантності в етнонаціональній сфері, вирішення проблем імміграції, сучасних міграційних процесів та міжнаціональних відносин в Україні.

Етнонаціональна політика в Україні спрямована на відродження та збереження духовної та культурної спадщини не тільки українців, а й кожного з етносів, які мешкають на її території. Можливо, через те, що Україна майже не має власного досвіду вирішення проблем взаємовідносин держави та нації, розв'язання національного питання, її етнонаціональний розвиток в умовах перехідного періоду, по суті, не вийшов за межі конституювання атрибутики держави. Відсутній цілісний стратегічний план розвитку українського суспільства. Тому і надалі залишається відчутною незбалансованість інтересів, цінностей і традицій населення різних регіонів України, внаслідок чого не вдається подолати в деяких з них – особливо в східних та південних – відцентрових тенденцій. За відсутності загальнонаціональної доктрини, концепції та засад етнонаціональної політики в Україні енергія етнонаціональної самосвідомості недостатньо задіяна в процеси державного будівництва. Звідси – накопичення в суспільстві соціального та національного незадоволення, духовно-морального пригнічення, соціально-політичного розчарування.

Цим та іншим питанням присвячений навчальний курс етнонаціональної політики в Україні.

Ключові слова: етнонаціональна політика, відроджена, збереження, національні меншини, політика, мультикультуралізм, концепція, міграції.

Abstract

Ukraine's independence posed to domestic science the task of deep substantiation of ethno-national policy in all spheres of public life. The transition to effective reforms of social development is impossible without the development of such a policy that should take into account all the realities of ethnic processes unfolding in our country. Ethnic minorities are one of the elements of the system of ethno-national relations. The broad ethnic renaissance of the communities of the state cannot but affect the development of Ukraine, which led to a shift in the attention of historical science to ethno-national processes. In this regard, the ethno-political development of Ukrainian society requires adequate provision of political and legal mechanisms. The priority needs are scientific understanding of the national ethno-national self-organization, attention to the national question and national human rights, political and legal consolidation of democratic development of the Ukrainian ethnic nation, ensuring the rights of ethnic minorities, national and cultural development, tolerance in the ethno-national sphere, immigration, modern migration and interethnic relations in Ukraine.

Ethno-national policy in Ukraine is aimed at reviving and preserving the spiritual and cultural heritage not only of Ukrainians, but also of each of the ethnic groups living on its territory. Probably due to the fact that Ukraine has almost no experience of solving the problems of state-nation relations, solving the national question, its ethno-national development in the transition period, in

fact, did not go beyond the constitution of state attributes. There is no comprehensive strategic plan for the development of Ukrainian society. Therefore, the imbalance of interests, values and traditions of the population of different regions of Ukraine remains noticeable, as a result of which it is not possible to overcome in some of them - especially in the eastern and southern - centrifugal tendencies. In the absence of a national doctrine, concept and principles of ethno-national policy in Ukraine, the energy of ethno-national self-consciousness is insufficiently involved in the processes of state building. Hence - the accumulation in society of social and national discontent, spiritual and moral oppression, socio-political frustration.

The training course of ethno-national policy in Ukraine is devoted to these and other issues.

Key words: ethnonational policy, revival, conservation, national minorities, politics, multiculturalism, concept, migration

.

Вступ 3
1. Опис навчальної дисципліни 6
2. Мета вивчення навчальної дисципліни 7
3. Передумови для вивчення дисципліни 7
4. Очікувані результати навчання 7
5. Програма навчальної дисципліни 7
6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування 10
7. Форми поточного та підсумкового контролю 11
8. Критерії оцінювання результатів навчання 14
9. Засоби навчання…. 15
10. Рекомендовані джерела інформації 15

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 5</td><td rowspan="3">Усі галузі знань</td><td colspan="2">Обов’язкова</td></tr>
<tr><td>Модулів – 1</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 2</td><td>4-й</td><td>4-й</td></tr>
<tr><td rowspan="8">Електронний адрес РПНД на сайті Університету

Індивідуальне науково-дослідне завдання
–

Загальна кількість годин – 150</td><td rowspan="8">Усі спеціальності</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>8-й</td><td>8-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекцій</td></tr>
<tr><td>20 год.</td><td>10</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>30 год.</td><td>6</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>0 год.</td><td>0</td></tr>
<tr><td rowspan="6">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 6

Самостійної роботи студента – 5</td><td rowspan="6">Освітній рівень:
перший (бакалаврський)</td><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>100 год.</td><td>134</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання: 0 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю: 1-й семестр залік</td></tr>
<tr><td colspan="2">Форма контролю: усна</td></tr>
</table>

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Етнонаціональна політика в Україні» полягає в науковому осмисленні студентами вітчизняної етнонаціональної політики, уваги до національного питання та національних прав людини, політико-правового закріплення демократичного розвитку української етнічної нації, забезпечення прав етнічних меншин, національно-культурного розвитку, толерантності в етнонаціональній сфері, вирішення проблем імміграції, сучасних міграційних процесів та міжнаціональних відносин в Україні.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумов для вивчення дисципліни немає.

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни не передбачає формування та розвиток у студентів програмних результатів навчання через належність дисципліни до категорії вибіркових. Під час опанування матеріалами курсу студенти матимуть можливість оволодіти такими компетенціями: 1) виявлення особливостей етнонаціональної сфери в сучасній Україні; 2) розуміння суперечливості етнонаціональної політики в УРСР; 3) дослідження та аналіз етномультикультуралізму, толерантності, міграційних процесів на теренах нашої держави.

5. Програма навчальної дисципліни

7-й семестр

Модуль 1. **Етнонаціональна політика в Україні**

Змістовий модуль 1. Особливості становлення етнонаціональної політики в Україні

Тема 1. Поняття, зміст і особливості етнонаціональної політики. Функції, принципи та суб’єкти етнонаціональної політики

1. Поняття «етнонаціональна політика».
2. Зміст і особливості етнонаціональної політики.
3. Функції та принципи етнонаціональної політики.
4. Суб’єкти етнонаціональної політики.

Література [1], стор. 7-28.

Тема 2. Перші кроки втілення етнополітики в УНР та суперечливість етнонаціональної політики в УРСР

1. Перші кроки втілення етнополітики в УНР.
2. Суперечливість етнонаціональної політики в УРСР.

Література [1], стор. 28-36.

Тема 3. Стратегія етнонаціонального розвитку незалежної України

1. Стратегія етнонаціонального розвитку незалежної України.
2. Особливості етнонаціональних відносин в Україні.

Література [5], стор. 37-44.

Тема 4. Політико-правова база та засади етнонаціональної політики України

1. Політико-правова база та засади етнонаціональної політики України.
2. Нормативно-правова база щодо захисту прав і свобод громадян України та етнічних спільнот України.

Література [10], стор. 56–94.

Змістовий модуль 2. Толерантність в етнонаціональній політиці та особливості еміграції та імміграції

Тема 1. Етномультикультуралізм в Україні
1. Розмаїття національно-культурного розвитку.
2. Миколаївшина багатонаціональна.
3. Питання участі етноспільнот у політичному житті.
Література [8], стор. 95–123.

Тема 2. Толерантність як вимір етнонаціональної політики
1. . Толерантність як загальнолюдська цінність.
2. . Толерантність в етнонаціональній сфері.
3. Етноспільноти в соціумі.
4. Держава та етноси: проблеми толерантності в умовах суперництва і співробітництва.
5. Досвід Ради Європи у формуванні толерантних відносин.
Література [8], стор. 124–129.
Тема 3. Етнічний вимір міграційних процесів.
1. Причини та особливості еміграції з України.
2. Проблеми української діаспори.
3. Імміграція в Україну і питання громадянства.
4.
Література [7], стор. 148–167.

Тема 4. Нелегальна імміграція та її етнополітичні наслідки.
1. Нелегальна імміграція та її етнополітичні наслідки
2. Політико-правові заходи запобігання нелегальній міграції.
Література [2], стор. 168–181.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	пр	лаб	с.р.		лек	пр	лаб	с.р.
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**
Модуль 1. Етнонаціональна політика в Україні										
Змістовий модуль 1. Особливості становлення етнонаціональної політики в Україні										
Тема 1. Поняття, зміст і особливості етнонаціональної політики. Функції, принципи та суб'єкти етнонаціональної політики	21	4	4	–	13	19	2		–	17
Тема 2. Перші кроки втілення етнополітики в УНР та суперечливість етнонаціональної політики в УРСР	18	2	4	–	12	19		2	–	17
Тема 3. Стратегія етнонаціонального розвитку незалежної України	18	2	4	–	12	19	2	–	–	17
Тема 4. Політико-правова база та засади етнонаціональної політики України	18	2	4	–	12	18	2	–		16
Разом за змістовим модулем 1	75	10	16	–	49	75	6	2		67
Усього годин	75	10	16	–	49	75	6	2	–	67
Змістовий модуль 2. Толерантність в етнонаціональній політиці та особливості еміграції та імміграції										
Тема 1. Етномультикультуралізм в Україні	23	4	4	–	15	19		2	–	17
Тема 2. Толерантність як вимір етнонаціональної політики	16	2	2	–	12	19	2	–	–	17
Тема 3. Етнічний вимір міграційних процесів	18	2	4	–	12	19		2	–	17
Тема 4. Нелегальна імміграція та її етнополітичні наслідки	18	2	4	–	12	18	2	–	–	16
Разом за змістовим модулем 2	75	10	14	–	51	75	4	4	–	67
Усього годин	75	10	14		51	75	4	4	–	67
Разом за курсом	150	20	30	0	100	150	10	6	0	134

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Поняття, зміст і особливості етнонаціональної політики. Функції, принципи та суб'єкти етнонаціональної політики	4	0
2	Перші кроки втілення етнополітики в УНР та суперечливість етнонаціональної політики в УРСР	4	2
3	Стратегія етнонаціонального розвитку незалежної України	4	0
4	Політико-правова база та засади етнонаціональної політики України	4	0
5	Етномультикультуралізм в Україні	4	2
6	Толерантність як вимір етнонаціональної політики	2	0
7	Етнічний вимір міграційних процесів	4	2
8	Нелегальна імміграція та її етнополітичні наслідки	4	0
	Разом	30	6

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до семінарських занять – ***2-4 год. / 1 заняття***;
- написання рефератів – ***15 год. / 1 роботу;***
- підготовка до контрольних заходів – ***15 год. / 1 захід***
- підготовка проектних завдань - ***3–5 год. / 1 проєкт.***

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до практичних робіт	30	6
2	Реферат	15	15
3	Підготовка до контрольних заходів	15	15
4.	Виконання проєктних (самостійних) завдань*	40	98
	Разом	100	134

6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування

Методи навчання:

1) на лекційних заняттях:
   – лекція;
   – пояснення;
   – дискусія;

- диспут;
- ілюстрування;
- демонстрація;
- відеометод;
- майстер-клас

2) на семінарських заняттях:
   - практична робота;
   - фронтальне опитування;
   - частково-пошуковий метод;
   - спостереження.
   -

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- усні відповіді (семінарські заняття);
- проєктні (самостійні) роботи;
- контрольна робота;
- реферати.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу містить оцінки з поточного контролю та оцінки підсумкового контролю. В кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок, де студент може набрати від 60 балів до 100 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру.

Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок (усна відповідь, проектні (самостійні роботи), реферат, контрольна робота (максимально 85 балів) й оцінки за контрольну роботу (максимально 15 балів).

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних і проєктних самостійних робіт, а також презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки лише досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній із позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

7. Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їхнє оцінювання

Усні відповіді на семінарських заняттях	**Критерії оцінювання**
2	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, містить аргументовані висновки з доречним ілюстративним матеріалом, може підкріплюватися коректними цитуваннями думок / поглядів учених.
1,5	Відповідь в цілому правильна, доволі повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу.
1	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована з використанням неправильної / некоректної термінології.
0,5	Відповідь частково правильна, містить неточності, проте не містить

	жодних аргументів та ілюстративного матеріалу.
0	Студент не дає відповіді чи його відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.
	Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 30 балів (15 відповідей по 2 бали ДФН, 3 відповіді по 2 бали ЗФН).

Самостійна (проєктна) робота	**Критерії оцінювання**
3	Студент правильно виконує завдання в установлений термін, презентує аналітику різних наукових джерел, підбирає доречний ілюстративний матеріал, здійснює коректні та доцільні цитування, а також грамотно проводить експеримент і на високому рівні здійснює обробку його результатів.
2,5	Студент правильно виконує завдання в установлений термін, презентує аналітику різних наукових джерел, допускається незначних помилок у добірці ілюстративного матеріалу, здійснює коректні та доцільні цитування, в експериментальних роботах містяться незначні недоліки в обробці їхніх результатів.
2	Студент виконує роботу з порушенням установленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але поверхнево чи з певними неточностями, подає недоцільні цитування та недоречні ілюстрації, а також виконує експериментальні роботи не на різнотипних мовленнєвих матеріалах та з недостатньою кількістю респондентів.
1,5	Студент виконує роботу з порушенням установленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але не презентує аналітику різних наукових джерел, не підбирає доречний ілюстративний матеріал, не наводить коректні та доцільні цитування, проводить експерименти, проте не презентує обробку його результатів та не демонструє вміння робити висновки.
1	Студент виконує роботу з методичної допомоги викладача на кожному етапі проведення експериментів.
0	Студент не виконує роботи.
	Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 45 балів (15 робіт по 3 бали ДФН, 8 робіт по 3 бали ЗФН).

Реферат	**Критерії оцінювання**
15	Реферат має обсяг 15 або більше друкованих (рукописних) сторінок; проблема, яка в ньому розглядається, викладена повно, послідовно, логічно; список використаної наукової літератури нараховує 5-6 джерел, відповідає сучасним правилам оформлення бібліографії.
10	Реферат має обсяг 10 сторінок; тема реферату викладена досить повно, але є певні недоліки у логіці викладу; бібліографічний список нараховує 4-5 джерел, відповідає сучасним правилам, але містить певні помилки.
5	Обсяг реферату є недостатнім для викладення обраної проблеми, і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел і є помилки.
0	Тема реферату нерозкрита, у бібліографічному списку менше 2 наукових джерел, і він подається не за сучасними правилами.
	Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 15 балів

	(1 реферат по 15 балів ДФН, ЗФН).

Контрольна робота	**Критерії оцінювання**
ДФН 10 ЗФН 55-45	Робота виконана без змістових помилок (завдання І, ІІ та ІІІ рівнів складності), містить точні відповіді на питання теоретичного характеру, правильно ідентифікує технологію і правильно виявляє брехню в тексті. Бал знижується в разі наявності орфографічних та пунктуаційних помилок.
ДФН 9-7 ЗФН 44-30	Робота представлена з повними та правильними відповідями всіх рівнів складності, студент правильно ідентифікує технологію профайлінгу і правильно структурує хід виявлення брехні в тексті, проте допускається помилок шляхом упущення кількох відповідних маркерів. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 6-5 ЗФН 29-15	Робота виконана з огріхами в описі технології профайлінгу, проте безпомилково виконано завдання І та ІІ рівнів складності. В такій роботі завдання щодо детекції брехні в тексті виконано неправильно. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 4-3 ЗФН 14-6	Робота виконана з неточностями у формулюванні дефініцій термінів (ІІ рівень складності) та значними огріхами в описі технології профайлінгу (ІІІ рівень складності). Завдання щодо детекції брехні тексті виконано неправильно або не виконано взагалі. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
ДФН 3–1 ЗФН 5-1	Робота містить значну кількість помилок у завданнях усіх рівнів складності або незначну кількість помилок у завданнях І та ІІ рівнів складності та відсутності виконання завдань ІІІ рівня. Бал знижується в разі наявності орфографічних і пунктуаційних помилок.
0	Робота не виконувалася.
	Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 55 балів (1 контрольна робота по 10 балів для ДФН, 55 балів для ЗФН)

Форма контролю	**Максимальна кількість балів**	
	Денна форма	**Заочна форма**
Практичні заняття	15х2 бали = 30 балів	3х2 бали = 6 балів
Самостійна (проєктна) робота	15х3 бали = 45 балів	8х3 бали = 24 балів
Реферат	1х15 балів = 15 балів	1х15 балів = 15 балів
Контрольна (письмова) робота	1х10 балів= 10 балів	1х55 балів = 55 балів
Всього	**100**	**100**

8. Критерії оцінювання результатів навчання

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	Т1	Відповідь на семінарському занятті	4		
		Самостійна (проєктна) робота	6	Самостійна (проєктна) робота	3
	Т2	Відповідь на семінарському занятті	4	Відповідь на семінарському занятті	2
		Самостійна (проєктна) робота	6	Самостійна (проєктна) робота	3
	Т3	Відповідь на семінарському занятті	4		
		Самостійна (проєктна) робота	6	Самостійна (проєктна) робота	3
	Т4	Відповідь на семінарському занятті	4		
		Самостійна (проєктна) робота	6	Самостійна (проєктна) робота	3
ЗМ 2	Т1	Відповідь на семінарському занятті	4	Відповідь на семінарському занятті	2
		Самостійна (проєктна) робота	6	Самостійна (проєктна) робота	3
	Т2	Відповідь на семінарському занятті	2		
		Самостійна (проєктна) робота	3	Самостійна (проєктна) робота	3
		Реферат	15	Реферат	15
	Т3	Відповідь на семінарському занятті	4	Відповідь на семінарському занятті	2
		Самостійна (проєктна) робота	6	Самостійна (проєктна) робота	3
	Т4	Відповідь на семінарському занятті	4		
		Самостійна (проєктна) робота	6	Самостійна (проєктна) робота	3
Контрольна робота			10	Контрольна робота	55
Підсумковий контроль		Залік		Залік	

Сума		100		100

9. Засоби навчання

Наочним матеріалом для лекційних занять послужать передусім мультимедійні засоби (комп'ютерні презентації); відеоматеріали (навчальні кінофільми, а також інтерв'ю, виступи тощо як фактографічний матеріал).

На практичних заняттях прислужиться бібліотечних фонд Університету та електронні репозитарії світу.

Під час виконання завдань самостійної роботи доцільним стане використання бібліотечного фонду та енциклопедій, словників, довідників.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про мови в Український РСР» /Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. У 2 ч. /Упоряд.: І. О. Кресіна, О. В. Кресін, В. П. Ляхоцький, В. Ф. Панібудьласка. (керівник). За ред. В. Ф. Панібудьласки. К.: Вища школа, 1997. Ч. 2.
2. Закон Української РСР «Про зайнятість населення» //Відомості Верховної Ради України. К., 1991. № 14.
3. Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» //Відомості Верховної Ради України. К., 1991. № 22.
4. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації //Відомості Верховної Ради України. К., 1991. № 25.
5. Закон України «Про освіту» //Відомості Верховної Ради України. К., 1991. № 34.
6. Закон України «Про загальну середню освіту» //Відомості Верховної Ради України. К., 1999. № 28.
7. Закон України «Про громадянство України» //Відомості Верховної Ради України. К., 1991. № 50.
8. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про громадянство» //Відомості Верховної Ради України. К., 1997. № 23.
9. Закон України «Про освіту» //Відомості Верховної Ради України. К., 1996. № 21.
10. Закон України «Про об'єднання громадян» //Відомості Верховної Ради України. К., 1992. № 34.
11. Закон України «Про національні меншини в Україні» //Національні відносини в Україні у XX ст.: Збірник документів і матеріалів /Упоряд. М. І. Панчук та інші. К.: Наукова думка, 1996.
12. Закон України «Про друковані засоби масової інформації» //Відомості Верховної Ради України. К., 1993. № 1.
13. Закон України «Про вибори народних депутатів України» //Відомості Верховної Ради України. К., 1993. № 48.
14. Закон України «Про вибори депутатів і голів селищних, районних, міських, районних у містах, обласних Рад» // Відомості Верховної Ради України. К., 1994. № 8.
15. Закон України «Про вибори народних депутатів України» //Відомості Верховної Ради України. К., 1997. № 44.
16. Закон України «Про вибори Президента України» //Віджомості Верховної Ради України. К., 1999. № 14.
17. Закон України «Про біженців» // Відомості Верховної Ради України. К., 1994. № 16.

18. Проект Закону України «Про концепцію державної етнонаціональної політики України» // Міжнаціональні відносини та національні меншини України: Стан, перспективи. – К.: Голов. спец. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2004.

19. Декларація про державний суверенітет України /Національні процеси в Україні: історія і сучаснісність. Документи і матеріали. Довідник. У 2 ч. /За ред. В.Ф. Панібедьласки. К., 1997. Ч. 2.

20. Декларація прав національностей України /Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. У 2 ч. /За ред. В. Ф. Панібудьласки. К., 1997. Ч. 2.

21. Про державний суверенітет України: Декларація Верховної Ради України від 16 липня 1990 р. № 55-Х11 // Відомості Верховної Ради України (далі – ВВР України). 1990. № 31.

22. Декларація прав національностей України: Декларація Верховної Ради України від 1 листопада 1991 р. №1771-XII //ВВР України. 1991. № 53. Ст. 799.

23. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України // Відомості Верховної Ради України. К., 1997. № 10.

24. Європейська Хартія регіональних мов або мов меншин (29 червня 1992 р.) // Відродження. 1990. № 2. С. 30-34; Яремчук Р. Міжнародний захист меншин //Політика і час. – 1997. - № 10.

25. Рамкова конвенція про захист національних меншин //Відродження. 1998. № 5.

26. Заключний акт НБСЄ //Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / Упор. Ю.К. Качуренко. К., 1992.

27. Пакт стабільності в Європі (20-21 березня 1995 р.) // Політика і час. 1995. № 5.

28. Основи законодавства України про культуру //Відомості Верхїовної Ради України. К., 1992. № 21.

29.. Конституція України //Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. У 2 ч. / За ред. В. Ф. Панібудьласки. К., 1997. Ч. 2.

30. Акт проголошення незалежності України /Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. У 2 ч. /За ред. В.Ф. Панібудьласки. К., 1997. Ч. 2.

31. Антонюк О. В. Етнополітика в Україні: історія та сучасний стан // УІЖ. 1999. № 3-4.

32. Декларація принципів толерантності // Віче. 2002. № 11.

33. Загальна Декларація прав людини // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / Упор. Ю. К. Качуренко. К., 1992.

34. Куц Ю. Етнополітичні державотворчі процеси в Україні: управлінський аспект: Монографія. Х.: ХарРі УАДУ, 2002.

35. Куць О. М., Лісничий В. В.. Етнонаціональні чинники державотворення: Монографія. Х.: Вид-во Харі УАДУ «Магістр», 2002.

36. Основи етнодержавознавства: Підручник / За ред. Ю. І. Римаренка. К.: Либідь, 1997.

37. Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 р. // Урядовий кур'єр. 2002. 28 грудня. №244.

38. Ребкало В. А., Обушний М. І., Майборода О. М. Етнонаціональні проблеми в сучасній Україні: Досвід, проблеми, перспективи. К.: Вид-во УАДУ, 1995.

39. Хрящевська Л.М. Етнонаціональна політика в Україні в період незалежності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів /Л.М. Хрящевська. – Миколаїв: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 208 с.

Допоміжна література

1. Бистрицький Є. Конфлікт культур і філософія толерантності // Політична думка. 1997. № 3.
2. Багалій Д. І. Історія Слобідської України / Передмова й коментар В. В. Кравченка. Х.: Дельта, 1993.
3. Берлін І. Націоналізм // Зустрічі. 1991. № 2.
4. Бекіров Н. За правом на самовизначення // Політика і час. 1995. № 5.
5. Бжежинський З. В Україні – вибух самосвідомості: // День. 2004. 22 квітня.
6. Дорошенко Д. Історія України: 1917-1923. К.: Освіта, 1993.
7. Калініченко В. В., Рибалка І. К. Історія України. Ч. ІІІ: 1917-2003 р.: Підручник. Х.: ХНУ, 2004.
8. Куць О. М., Куць Ю. О. Етнополітичні аспекти розбудови української держави. Х.: Березіль, 1999.
9 Лисяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України. Консерватизм. Націоналізм. Правопорядок і революція // Політологічні читання. 1993. № 4.
10. Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького; Редкол. Ю. І. Римаренко (відп. ред.) та ін. К.: Довіра: Генеза, 1996.
11. Національні відносини в Україні у XX столітті: Зб. документів і матеріалів / Упор.: І. Курас, М. Панчук. К.: Наукова думка, 1994.
12 Субтельний О. Україна: Історія / Пер. з англ. Ю. І. Шевчука. К.: Либідь, 1993.
13. Стратегія етнонаціональної політики України // Урядовий кур'єр. 2000. 3 серпня.

13. Інформаційні ресурси

https://www.twirpx.com/file/13004699/
https://www.academia.edu/64358818/